

MISIUNEA PEDAGOGICĂ A PĂRINȚILOR CREȘTINI ÎN LUMINA DOCUMENTELOR CONCILIULUI AL II-LEA DIN VATICAN

Iosif ENĂȘOAE

Riassunto: La missione pedagogica dei genitori è primaria ed insostituibile. Per il fatto che hanno generato figli, i genitori hanno il diritto primario, specifico e nello stesso tempo il dovere proprio di impegnarsi per darli un'educazione completa. I genitori, essendo consapevoli che i loro figli hanno la stessa dignità, sono chiamati ad educarli e formarli per vivere pienamente secondo la loro dignità e di promuovere il bene proprio e il bene comune. Secondo l'insegnamento del Concilio Vaticano II, promosso tramite i suoi documenti, l'educazione dovuta ai figli deve essere fisica, psichica, religiosa, morale, vocazionale e sociale. I genitori hanno il diritto di scegliere una scuola adeguata per educare e formare i loro figli. Un impegno importante per i genitori è quello di comunicare la fede ai loro figli tramite il Battesimo e di educarli, con la catechesi e il loro buon esempio, per vivere la vita cristiana secondo l'insegnamento di Gesù. La crisi educativa della famiglia si può risolvere cambiando la mentalità erronea che non considera più i figli come un dono di Dio, ma piuttosto come un impedimento dello sviluppo dei genitori o come un diritto dovuto. L'insegnamento del Concilio Vaticano II è la vera guida per i genitori cristiani che devono compiere la loro missione di dare una vera e sicura educazione umana e cristiana ai figli.

Parole chiavi: genitori, missione, educazione, doveri, diritti, documenti, Vaticano II.

1. Dreptul la educație și datoria de a educa

Filosoful Immanuel Kant a afirmat că omul devine om numai prin educație.

A învăța pe cineva înseamnă a-i transmite o știință, o artă, o tehnică sau o serie de abilități.

A educa înseamnă a te implica să-l ajuți pe „educand”²¹ în itinerarul de dezvoltare plenară a tuturor facultăților sale umane: fizice, intelectuale

²¹ În vocabularul curent al limbii române întâlnim deja termenii *masterand* și *doctorand*, cu o semnificație proprie. Consider că ar fi oportun să îmbogățim vocabularul limbii române cu un termen de proveniență latină, care poate ajuta la eliminarea unei exprimări confuze. Propun, în acest sens, introducerea următorului termen: *educand*, -zi, de la verbul latin *educō-are = a educa*, la forma pasivă a participiului viitor: *educandus-a-um* = cel care va trebui să fie educat. Termenul **educand** ajută la evitarea confuziei ce se întâlnește ade-

și morale. A învăța înseamnă mereu a educa, dar a educa nu echivalează automat cu a învăța! Ceea ce este esențial în educație este a-l face pe om capabil să înfrunte, mai ales prin cultură, singur sau cu alții, provocările ce vor apărea în existența sa personală sau colectivă și să-l ajute să aleagă perseverent binele veritabil pentru a ajunge la scopul său final, viața veșnic fericită împreună cu Dumnezeu, Binele suprem.

Dreptul fiecărei persoane umane la educație este cerut cu insistență de Magisteriul Bisericii și stipulat de documentele oficiale ale statelor civilizate ale lumii.

În numele statelor care apără dreptul omului la educație, Organizația Națiunilor Unite propune, în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, „dreptul la educație”. „Orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului pentru drepturile omului și pentru libertățile fundamentale. Ea trebuie să stimuleze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate popoarele și între toate grupurile rasiale sau religioase”¹.

Acest drept este recunoscut și în *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, în articolele 10,13 și 14.

Articolul 10 menționează: „O ocrotire și o asistență cât mai largă cu putință trebuie acordate familiei, elementul natural și fundamental al societății, în special pentru întemeierea sa și în răstimpul cât are responsabilitatea întreținerii și educării copiilor care sunt în sarcina sa”².

După ce articolul 10 recunoaște familia ca „element natural și fundamental al societății”, căreia îi revine sarcina de a se îngriji de „întreținerea și educarea copiilor care depind de ea”, articolul 13 arată obiectivele educației, care constau în dezvoltarea plenară a persoanei umane și a demnității sale și în a o face „să ajungă la gradul de a juca un rol util într-o societate liberă”, favorizând „înțelegerea, toleranța și prietenia între națiuni”³, contribuind astfel la pace în lume.

Aceleași idei sunt conținute în *Convenția cu privire la drepturile copilului*, în articolele: 23, 28, 29 și 40.

sea prin folosirea termenului *educat*, pentru a-l desemna atât pe cel ce este deja educat, cât și pe cel ce este în curs de educare. Astfel, termenul *educat* îl desemnează pe cel ce este deja educat, iar termenul *educand* îl desemnează pe cel care este în curs de educare.

¹ ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, Art. 26.

² ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, Art. 10.

³ ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, Art. 13.

Astfel, articolul 28 afirmă: „Statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității”⁴.

Articolul 29 prevede următoarele:

1. Statele părți sunt de acord că educația copilului trebuie să urmărească:

- a) dezvoltarea pleneră a personalității, a vocațiilor și a aptitudinilor mentale și fizice ale copilului;
- b) cultivarea respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale, precum și pentru principiile consacrate în Carta Națiunilor Unite;
- c) educarea copilului în spiritul respectului față de părinții săi, față de limba sa, de identitatea și valorile sale culturale, față de valorile naționale ale țării în care acesta locuiește, ale țării de origine, precum și față de civilizații diferite de a sa;
- d) pregătirea copilului să își asume responsabilitățile vieții într-o societate liberă, într-un spirit de înțelegere, de pace, de toleranță, de egalitate între sexe și prietenie între toate popoarele și grupurile etnice, naționale și religioase și cu persoanele de origine autohtonă;
- e) educarea copilului în spiritul respectului față de mediul natural.

În cazul în care considerăm că educația este transmiterea valorilor și cunoștințelor, legătura cu religia este evidentă și cu totul naturală, deoarece aceasta învață, educă și transmite: dogme, cărți sacre și liturgie. Aceasta cheamă la respect față de persoana umană, la respectul bunurilor sale, ca și la salvagardarea naturii. Chiar și astăzi, când valorile religioase, în anumite ambiente sociale, nu mai sunt considerate ca valori de bază, totuși ele inspiră multe proiecte ale credincioșilor și ale societății umane.

Criza educațională a generat alte crize în societatea noastră. Cred că putem să spunem că ne aflăm în fața a *două crize fundamentale*. Una ar fi *criza inteligenței*, iar alta a *transmiterii patrimoniului cultural*.

Astăzi, când suntem suprainformați, am putea să ne întrebăm: mai știm să gândim, să judecăm clar lucrurile și să tragem concluzii juste?

Mișcarea continuă, zgomotul permanent, imensitatea mesajelor virtuale ne supun la un veritabil stres. Întâlnim multe persoane incapabile să-și structureze cunoștințele. Parcă domină regula lui „totul și imediat”, până acolo încât ceea ce se cheamă „viața interioară” a devenit o raritate.

A doua criză este criza transmiterii patrimoniului cultural între generații. Valorile familiale, cele morale și religioase nu mai sunt, pentru toți, un patrimoniu scontat. Ignoranța religioasă pare să fie o notă dominată în peisajul societății noastre secularizate. Influențați până la punctul de a fi

⁴ ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, *Convenția cu privire la drepturile copilului*, Art. 28.

determinați să acceptăm faimosul slogan, pictat pe zidurile de la Sorbona în luna mai 1968, „*Interzis a se interzice*”, am transformat societatea noastră într-o corabie în derivă. În situația actuală, când lumea noastră se prezintă ca un spațiu globalizat și toate culturile, impregnate cu elementul religios, sunt puse în discuție, nu putem neglija cheia de lectură a societății umane constituite de religie: fără ea nu putem înțelege conștiința umanității, istoria ei și fraternitatea universală.

Astăzi, din nefericire, întâlnim mulți tineri moștenitori, dar care nu au moștenire, și mulți constructori, dar care nu au un proiect, după care să poată construi sănătos și durabil atât propria viață, cât și societatea de mâine a generațiilor care vor urma.

Sub presiunea acestor două crize și a altor factori sociali, asistăm la o revenire a factorului religios și mistic greu de prevăzut cu câtva timp în urmă.

Peste câteva decenii e posibil ca omul să pună o stăpânire și mai mare peste materia inertă și chiar să cucerească spațiile siderale. Știm că luarea în stăpânire a materiei vii de către inteligența umană, susținută de tehnica atât de avansată actualmente, progresează fără încetare.

Când aproape toate problemele își vor fi găsit o rezolvare și când vom dispune de cele mai sofisticate instrumente și ne vom gândi cum să le folosim, va continua să fie încă o problemă de rezolvat enigma sau misterul numit *om*. În strânsă legătură cu această enigmă, vor continua să existe răul, suferința și moartea, care amenință fericirea și viața omului și la care omul va trebui să găsească un răspuns satisfăcător. Toți ne punem, mai devreme sau mai târziu, fără excepție, problema sensului și, vrând-nevrând, „sacru” se impune drept componentă esențială a sufletului uman.

Primele școli creștine, apărute pe lângă mănăstiri, în continentul european, au propus atât o educație intelectuală, cât și o formare morală.

Educația creștină s-a voit a fi și enciclopedică, dorind să transmită toate cunoștințele umane. Creștinii au cultivat permanent dorința de a concilia rațiunea cu credința: „a înțelege pentru a crede și a crede pentru a înțelege”, conform exprimării sfântului Augustin.

Educația urmărește dezvoltarea capacității intelectului de a cunoaște, a analiza lucrurile, a ordona conceptele, a judeca coerent pentru a lua decizii conforme cu adevărul cunoscut. Conform opiniei lui Pascal, „toată nefericirea omului derivă dintr-un singur lucru, că nu știe să stea liniștit într-o cameră”. Omul este creatura inteligentă care se întreabă și întreabă. Ea este singura creatură care caută „sensul sensului”. Omul se descoperă lui însuși drept un mister. Misterul a ceea ce este în el însuși, al potențelor sale, al locului său în Univers și al scopului său final. Datorită acestui mister se profilează, inevitabil, la orizontul vieții sale, dimensiunea religioasă.

Se impune ca acțiunea de educare să stabilească anumite norme de conduită, cum ar fi:

- respectul față de persoana care caută adevărul în fața enigmei a ceea ce este uman;
- simțul critic care permite să se facă alegerea între adevăr și falsitate;
- învățământul umanist care oferă răspunsuri adecvate la întrebările referitoare la om, la lume și la Dumnezeu;
- valorizarea și difuzarea tradițiilor culturale deschise transcendenței, care exprimă aspirația noastră la libertate și la adevăr.

Prin educație, avem posibilitatea să împărtășim:

- convingerile noastre umane și creștine;
- solidaritatea care conduce la implicare în favoarea săracilor, a celor marginalizați și a celor excluși;
- responsabilitatea care ne avertizează că vom da cont în fața lui Dumnezeu de ceea ce am făcut sau de ceea ce am omis să facem pentru dreptate și pace;
- libertatea care presupune o conștiință clară și o credință susținută de rațiune;
- spiritualitatea care dezvăluie dimensiunea religioasă a omului și iluminează aventura sa;
- setea de cunoaștere care ne face atenți la ceea ce omul, dotat cu inteligență și conștiință, realizează, în bine sau în rău;
- pluralitatea care ne solicită să ne considerăm diferiți, dar și egali.

Educația nu trebuie să fie reticentă și zgârcită atunci când este vorba despre dimensiunea religioasă a persoanei umane. Învățământul științific și tehnic în ultimele decenii s-a dezvoltat într-o manieră exponențială. În același timp, disciplinele umaniste – filosofia, istoria, literatura și teologia – au ajuns marginale în transmiterea culturii, deși popoarele lumii au acumulat, în decursul mileniilor, un patrimoniu artistic, literar și teologic care este comun pentru toată umanitatea și care a exprimat mereu spiritul uman deschis valorilor credinței religioase.

Noi, creștinii, știm că Dumnezeu a voit să se reveleze omului în Isus, Dumnezeu adevărat și om adevărat.

2. Criza educațională

Observăm, fără a face prea mare efort, că, în zilele noastre, ne confruntăm cu o *intensă criză educațională*. Constatăm, la un nivel general, că pragul mediu de educație este drastic diminuat, iar acest fapt provoacă dificultăți grave în realizarea procesului de formare a tinerelor generații. Vedem că, în multe locuri, atât copiii, cât și tinerii învață din ce în ce mai puțin.

Autoritatea profesorilor tinde să se diminueze, iar tinerii, în aparenta deplănatate a energiilor lor fizice, manifestă un accentuat sentiment de singurătate și de dezorientare.

Aceasta se întâmplă tocmai acum, în epoca noastră, când pedagogia a atins culmi de dezvoltare nemaîntâlnite. Niciodată ca în aceste timpuri nu au fost atâtea persoane care au studiat această știință ca rezultat al atâtor teorii pedagogice. Iar ceea ce este foarte curios și interesant este faptul că această criză este prezentă și se intensifică într-o perioadă de accentuată dezvoltare materială, chiar într-o societate a bunăstării. Dacă avem atâtea persoane competente în domeniul pedagogic și destule resurse materiale pentru a realiza o educație adecvată timpurilor noastre, în mod inevitabil, ne întrebăm: Care este cauza veritabilă care generează o atât de profundă criză educațională? Cred că nu este lipsit de fundament să privim cu mai multă atenție la modul în care cultura actuală privește și tratează copiii, deoarece educația se îndreaptă, în primul rând, spre ei.

Cultura dominantă are capacitatea de a-i influența pe părinți în modul lor de a-i privi, a-i primi și a-i trata pe copii. Nu cumva observăm o schimbare profundă în modul în care sunt văzuți și tratați astăzi, în comparație cu modul în care erau văzuți și tratați copiii acum câteva decenii?

Până la jumătatea secolului trecut, exista o idee clară cu privire la ceea ce sunt copiii. Erau considerați *un dar al lui Dumnezeu*, un cadou oferit părinților pentru a fi îngrijit cu atenție și afecțiune, dar și cu multă responsabilitate. Paternitatea și maternitatea erau considerate o participare specială la puterea creatoare a lui Dumnezeu. Și, prin urmare, copiii erau tratați cu respect, iar viața era primită cu bucurie și generozitate.

Această atitudine provenea din faptul că modul de gândire și de viață al oamenilor din acea perioadă era impregnat de învățătura iudeo-creștină. Era urmat exemplul *primei mame* din lume, Eva, care mărturisește: „Am dobândit un om de la Domnul” (*Gen 4,1*), și al altor femei prezentate de relatările biblice, cum ar fi Ana (cf. *1Sam 1*), o femeie sterilă care i-a cerut lui Dumnezeu de mai multe ori un fiu. Dumnezeu i-a împlinit dorința exprimată prin rugăciuni pline de credință, iar femeia mergea în fiecare an la templu pentru a-i mulțumi Domnului pentru darul primit. Ana, mama profetului Samuel, era deplin convinsă că viața umană vine de la Dumnezeu, trebuie să se întoarcă la el și că lui Dumnezeu nimic nu-i este imposibil.

Sigmund Freud visa că într-o zi generarea copiilor va fi separată de structura familiei. Această idee, treptat, a început să încolțească în societate și să se manifeste frecvent și pregnant o dată cu revoluția culturală din 1968. Această *nouă cultură* a renunțat total și a refuzat viziunea biblică asupra demnității și sensului existenței omului. Din acel moment, s-a infuzat,

în mintea tinerilor, ideea că copiii ar fi un *obstacol* în calea dezvoltării personale a părinților și o *limitare* a propriei lor libertăți. Astfel, copiii au început să fie considerați o *amenințare* de care trebuie să scapi, iar *sarcina* – un fel de *boală* pe care trebuie s-o eviți cu orice preț.

Astăzi, în schimb, se propune și se propagă o altă idee. Persoanelor care nu mai sunt destul de tinere pentru a fi capabile să mai dea viață copiilor, li s-a inoculat ideea că *copiii* sunt un „*drept*”, că ei au dreptul să aibă copii și nu importă prin ce mijloace.

Doctrina catolică însă afirmă foarte clar:

Copilul nu este *ceva datorat*, ci *un dar*. „Darul cel mai înalt al căsătoriei” este o persoană umană. Copilul nu poate fi considerat ca un obiect de proprietate, situație la care ar duce recunoașterea unui pretins „drept la copil”⁵.

Aceste teorii, care consideră copiii astfel, adică într-o situație o „*amenințare*”, iar în alta un „*drept*”, își pun amprenta asupra modului în care părinții se ocupă de educația copiilor lor. Iar rodul atitudinii părinților în educarea copiilor se observă în nivelul scăzut de educație al generațiilor actuale de copii, adolescenți și tineri și se va vedea, cu siguranță, și în nivelul cultural al societății de mâine. Oare nu de aici decurg problemele atât de grave cu care se confruntă societatea umană?

În Statele Unite, după datele recente al *Census Bureau* și ale *American Community Survey*, 15 milioane de copii (unul din trei) cresc fără tată și alți 5 milioane fără mamă. În Marea Britanie, în schimb, în 2012, a avea un tată intră în top 10 cele mai cerute daruri de către copii de la Moș Crăciun. Și în Italia sunt peste 2.800.000 de copii inserați în familii monoparentale: alți circa 2.400.000 trăiesc fără tată, iar alți 400.000 fără mamă⁶.

Un mare risc actual este acela ca adulții să-i considere pe proprii copii ca pe o „*marfă*”, un vis consumistic de realizat într-un moment perfect determinat. Copiii devin, tot mai des, rodul calculelor părinților, și nicidecum rodul iubirii lor disponibile și generoase. Această atitudine, de cele mai multe ori, se imprimă în sufletul copilului și îi va produce multe suferințe în viață.

Un pas semnificativ spre destructurarea familiei și spre distrugerea educației îl constituie, mai ales, neconsiderarea copiilor ca pe un dar al lui Dumnezeu, ci mai degrabă ca pe un rod al unei tehnici umane sau medicale.

Se întâmplă adesea că părinții, în mod paradoxal, încearcă să-i superprotejeze pe copii, voind să-i scutească de orice pericol, de orice efort sau suferință, dar, în același timp, nu manifestă o voință clară să-și găsească timp pentru a se dedica datoriei dificile de a-i educa. Copiii sunt trimiși la

⁵ *Catehismul Bisericii Catolice*, 2378.

⁶ Cf. http://www.agensir.it/pls/sir/v3_s2doc_b.rss?id_oggetto=252815

școală înainte ca părinții să se fi implicat în transmiterea anumitor valori în familie și profesorii sunt constrânși să facă lucrul neglijat de părinți.

Mai întâlnim încă un pericol grav: adulții caută să aibă copii mai degrabă pentru a primi de la copii o aprobare a conduitei lor, decât să le transmită iubirea lor totală, gratuită și dezinteresată. De multe ori, în familii se întâmplă ceva aproape inimaginabil, dacă nu grotesc: părinții sfârșesc prin a se comporta ca niște copii, lamentându-se de propria lor copilărie, iar copiii sfârșesc prin a se comporta ca adulți, constrânși de atitudinea propriilor părinți⁷.

Cu o astfel de răsturnare a rolurilor, nimeni nu-și asumă responsabilitatea familială, iar aceasta se vede în comportamentul și randamentul copiilor la școală și al tinerilor la universitate.

Referitor la asumarea responsabilității familiale, cred că ar trebui să privim cu atenție la Evanghelie, *Cartea* care a format civilizația occidentală și a influențat pregnant civilizația întregii omeniri. Aceasta ne relatează scena adolescenței lui Isus și a „procesului său educativ”. Când Isus avea 12 ani, a mers cu părinții săi, Maria și Iosif, la templu pentru a participa la sărbătoarea Paștelui (cf *Lc 2*). Când familia se întorcea spre casă, adultul Isus, fără știrea părinților, a rămas în templu, discutând cu învățătorii Legii. Găsindu-l după trei zile de căutări, Maria, mama lui, îl întreabă, deși știe că îl are înaintea ei pe însuși Fiul întrupat al lui Dumnezeu: „Fiule, de ce ne-ai făcut aceasta? Iată, tatăl tău și cu mine te-am căutat cu îngrijorare”. Iar Isus după ce și-a manifestat deplin conștiința identității sale divine – „Nu știți că trebuie să mă ocup de lucrurile Tatălui meu?” –, se întoarce acasă cu părinții și rămâne „supus lor” (cf. *Lc 2,41-51*).

Cu adevărat impresionant! Maria și Iosif nu fug de propriile responsabilități, deși știu prea bine că adolescentul Isus, din fața lor, este Fiul lui Dumnezeu. Și Isus, Fiul întrupat al lui Dumnezeu, se întoarce acasă cu familia, se supune părinților săi și rămâne la Nazaret până la vârsta de 30 de ani.

Observăm, astfel, că în familia din Nazaret nimeni nu fuge de propriile responsabilități. Toți rămân uniți într-o iubire adevărată, care se manifestă în autoritate, în umilință și în slujire, nu în autoritarism sau în indiferență.

Astfel, este necesar să recuperăm sensul adevăratei educații, pentru a înfrunta grava criză a acesteia și să ajutăm familiile să-i considere pe copii ca pe un dar al lui Dumnezeu și, prin urmare, să-i trateze cu grijă și iubire, fără a delega toată responsabilitatea educativă străinilor sau numai instituțiilor publice.

Datoria este urgentă, dar poate fi realizată deplin numai în lumina credinței, care de secole a iluminat societatea umană. În esență, trebuie să ne

⁷ Cf. G. CUCCI, „La scomparsa degli adulti”, *La Civiltà Cattolica* II/3885 (5 mai 2012) 220-232.

întoarcem să urmăm exemplul Sfintei Familii din Nazaret, trecând dincolo de parametrii contradictorii ai unei „revoluții” care ne-a dus doar la o exaltare a egoismului, a iresponsabilității și a creșterii suferințelor celor mici și slabi.

3. Educația – o provocare urgentă și decisivă

Cred că majoritatea dintre noi am auzit expresia: *Greu se mai fac oamenii oameni*. Acest dicton, o veritabilă înțelepciune umană, izvorâtă din experiența generațiilor anterioare, ne arată că procesul educațional și formativ al fiecărei generații este dificil și, prin urmare, trebuie să fie animat și susținut de o iubire răbdătoare și perseverentă.

În Introducerea Declarației *Gravissimum educationis*, citim:

Se fac peste tot eforturi pentru promovarea continuă a activității educative; se definesc și se consemnează în documente publice drepturile fundamentale ale oamenilor, și mai ales ale copiilor și părinților, în privința educației⁸.

Constituția pastorală *Gaudium et spes*, la numărul 7, afirmă:

Deseori părinții și educatorii întâmpină dificultăți tot mai mari în îndeplinirea îndatoririlor lor, [deoarece] transformarea mentalităților și structurilor pune adesea sub semnul întrebării valorile moștenite, mai ales la tineri care, adesea, nerăbdători sau nemulțumiți, ajung chiar să se revolte și, conștienți de propria importanță în viața socială, doresc să-și asume cât mai curând un rol în ea⁹.

Darul paternității și al maternității, conferit de Dumnezeu primei familii umane, Adam și Eva, când i-a binecuvântat spunând: „Fiți rodnici, înmulțiți-vă, umpleți pământul și supuneți-l” (*Gen 1,28*), transmis prin generare tuturor bărbaților și femeilor, chemați să întemeieze o familie, devine fundamentul misiunii de pedagogi a părinților pentru copiii lor.

Gaudium et spes, la numărul 50, afirmă: „Căsătoria și iubirea conjugală sunt prin natura lor rânduite în vederea procreării și creșterii copiilor. Copiii sunt darul cel mai prețios al căsătoriei și contribuie în cea mai mare măsură la binele însuși al părinților”¹⁰.

Demnitatea de tată și de mamă a soților deveniți părinți le conferă dreptul și datoria de a fi primii și principalii educatori ai propriilor copii.

Gaudium et spes, la numărul 3, scrie:

Părinții, deoarece au dat viață copiilor lor, au obligația foarte gravă de a-i educa și, de aceea, trebuie considerați *primii și principalii lor educatori*. Această funcție educativă a lor este atât de importantă, încât, acolo unde lipsește, cu greu poate fi suplinită. Într-adevăr, este îndatorirea părinților să creeze o atmosferă

⁸ CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Declarația despre educația creștină *Gravissimum educationis* (= *GE*), Introducere.

⁹ CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Constituția pastorală *Gaudium et spes* (= *GS*) 7.

¹⁰ *GS* 50.

familială însuflețită de iubire, de pietate față de Dumnezeu și respect față de oameni, care să favorizeze *educația integrală, personală și socială*, a copiilor. *Datoria de a da educație revine în primul rând familiei*¹¹.

Același document, la numărul 7, consemnează: „Părinții, având datoria și dreptul, primordiale și inalienabile, să-și educe copiii, trebuie să se bucure de o libertate reală în alegerea școlii”¹².

Educația pe care părinții trebuie să o ofere copiilor este complexă și este necesar să cuprindă toate aspectele ființei umane.

Declarația *Gravissimum educationis*, la numărul 1, afirmă:

Toți oamenii, indiferent de rasă, condiție sau vârstă, în baza demnității lor de persoane, au dreptul inalienabil la o educație pe măsura menirii lor. (...) Adevărata educație urmărește formarea persoanei umane în vederea scopului ei ultim, precum și spre binele societății al cărei membru este și în care, la maturitate, va avea îndatoriri de împlinit¹³.

Educația pe care vor trebui să o dea părinții copiilor lor trebuie să cuprindă întreaga lor ființă. Atât aspectele corporale, cât și cele specifice umane și creștine. În acest sens, educația lor va trebui să fie:

Educație fizică, corporală, care să urmărească dezvoltarea armonioasă a întregului organism al copilului și păstrarea și favorizarea sănătății acestuia printr-o alimentație sănătoasă și echilibrată, prin sport și destindere decentă, care respectă morala creștină.

Gravissimum educationis, la numărul 1, subliniază această idee afirmând: „Copiii și tinerii trebuie ajutați să-și dezvolte armonios *aptitudinile fizice*”¹⁴.

Educație intelectuală, cultivând capacitățile mentale specifice ființei umane și veghind la educarea școlară și profesională a copiilor.

Gravissimum educationis, la numărul 1, afirmă: „Copiii și tinerii trebuie ajutați, ținând seama de progresul psihologiei, pedagogiei și didacticii, să-și dezvolte armonios *aptitudinile intelectuale*, să dobândească treptat un simț mai profund de răspundere”¹⁵.

Educație morală, cultivând voința și virtuțile umane și creștine.

Iată ce afirmă același document:

Copiii și tinerii trebuie ajutați să-și dezvolte armonios *aptitudinile morale*, să dobândească treptat un simț mai profund de răspundere în efortul susținut de a-și construi cum se cuvine propria viață și în căutarea adevăratei libertăți, depășind piedicile cu îndrăzneală și statornicie¹⁶.

¹¹ GE 3.

¹² GE 7.

¹³ GE 1.

¹⁴ GE 1.

¹⁵ GE 1.

¹⁶ GE 1.

De asemenea, Conciliul declară că atât copiii, cât și tinerii au dreptul să fie ajutați să aprecieze cu o conștiință dreaptă *valorile morale* și să le îmbrățișeze prin adevărate personalități, precum și să-l cunoască și să-l iubească pe Dumnezeu în mod desăvârșit¹⁷.

Decretul privind comunicarea socială *Inter mirifica*, la numărul 10, scrie: „Părinții să-și amintească de îndatorirea lor de a veghea cu grijă ca nu cumva să treacă pragul casei lor spectacole, publicații etc. contrare credinței sau moravurilor bune și nici copiii lor să nu vină în contact cu ele în altă parte”¹⁸.

Părinții vor trebui să-i ajute pe copiii lor, adolescenți sau tineri, ca aceștia să aibă grijă să se deprindă cu o utilizare moderată și disciplinată a acestor mijloace; să se străduiască să înțeleagă profund cele văzute, auzite, citite; să discute despre ele cu educatorii lor și cu persoanele competente, învățând astfel să emită asupra acestor lucruri o judecată dreaptă¹⁹.

Decretul despre libertatea religioasă *Dignitatis humanae*, la numărul 8, afirmă:

Conciliul Vatican II îi îndeamnă pe toți, dar mai ales pe cei care au sarcina de a-i educa pe alții, să se străduiască să formeze oameni care, respectând ordinea morală, să se supună autorității legitime și să fie iubitori de libertate autentică, adică oameni care să judece lucrurile după discernământul propriu, în lumina adevărului, care să-și desfășoare activitatea cu simț de răspundere și care să caute să urmeze tot ce este adevărat și drept, colaborând bucuros cu alții²⁰.

Educație afectivă, dezvoltând și ordonând înclinațiile spre afecțiune printr-o educare adecvată a sentimentelor și a capacităților sexuale.

„Pe măsură ce cresc, trebuie să primească o *educație sexuală pozitivă și prudentă*”²¹, afirmă *Gravissimum educationis* 1.

Părinții împreună cu profesorii „să țină seama, în întreaga educație, de deosebirea dintre sexe și de scopul atribuit de Providența divină fiecărui sex în familie și în societate”²², consemnează același document la numărul 8.

Iar la numărul 1 spune: Toți oamenii, indiferent de rasă, condiție sau vârstă, în baza demnității lor de persoane, au dreptul inalienabil la o educație pe măsura menirii lor, adaptată caracterului, *sexului*, culturii și tradițiilor țării lor”²³.

¹⁷ GE 1.

¹⁸ CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Decretul privind comunicarea socială *Inter mirifica* (= IM) 10.

¹⁹ IM 10.

²⁰ CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Declarația despre libertatea religioasă *Dignitatis humanae* 8.

²¹ GE 1.

²² GE 8.

²³ GE 1.

Educație religioasă creștină, cultivând și educând credința umană și favorizând creșterea spirituală în lumina credinței creștine.

Iată ce scrie Constituția dogmatică *Lumen gentium*, la numărul 11: „În ceea ce s-ar putea numi Biserica familială, părinții trebuie să fie pentru copiii lor, prin cuvânt și exemplu, primii vestitori ai credinței”²⁴.

Declarația *Gravissimum educationis*, la numărul 3, arată că,

mai ales în familia creștină, îmbogățită cu harul și misiunea sacramentului căsătoriei, copiii, din cea mai fragedă vârstă, trebuie să învețe să-l descopere și să-l cinstească pe Dumnezeu și să-l iubească pe aproapele, conform credinței primite la Botez; acolo trăiesc ei pentru prima dată experiența unei vieți sociale sănătoase și a Bisericii²⁵.

Constituția pastorală *Gaudium et spes*, la numărul 48, indică misiunea părinților de educatori religioși ai copiilor, afirmând: „Cât despre soți, înzestrați cu demnitatea și misiunea de tată și de mamă, își vor împlini cu râvnă îndatorirea de *educatori mai ales pe plan religios*, care este în primul rând a lor”²⁶.

Părinții sunt datori să fie primii cateheți ai copiilor lor, conform Declarației *Gravissimum educationis*, numărul 4.

Primul dintre acestea este instruirea catehetică, ce luminează și întărește credința, hrănește viața după spiritul lui Cristos, duce la o participare activă și conștientă la misterul liturgic și îndeamnă la acțiune apostolică²⁷.

În continuare, același Decret, la numărul 2, scrie: „Toți creștinii, întrucât au devenit făptură nouă, renăscându-se din apă și Duh Sfânt și se numesc și sunt într-adevăr fiii lui Dumnezeu, *au dreptul la o educație creștină*. Aceasta nu are în vedere numai maturizarea persoanei umane (...), ci urmărește în principal ca cei botezați, fiind inițiați treptat în cunoașterea misterelor mântuirii, să devină din zi în zi mai conștienți de darul credinței pe care l-au primit, să învețe să-l adore pe Dumnezeu Tatăl în spirit și adevăr (cf. *In* 4,23), în primul rând prin cultul liturgic, să fie formați pentru a-și trăi viața proprie după omul cel nou, în dreptatea și sfințenia adevărului (cf. *Ef* 4,22-24), și astfel să ajungă la omul desăvârșit, la vârsta plinătății lui Cristos (cf. *Ef* 4,13) și să contribuie la creșterea trupului mistic. (...) Să ajute la transformarea creștină a lumii, prin care valorile naturale, preluate și încadrate în perspectiva integrală a omului răscumpărat de Cristos, să contribuie la binele întregii societăți”²⁸.

Educație vocațională. Un alt decret al Conciliului al II-lea din Vatican, *Perfectae caritatis*, la numărul 24, arată că „părinții, având grijă de educația

²⁴ CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Constituția dogmatică *Lumen gentium* (= *LG*) 11.

²⁵ *GE* 3.

²⁶ *GS* 48.

²⁷ *GE* 4.

²⁸ *GE* 2.

creștină a copiilor, trebuie să cultive și să ocrotească în inimile acestora vocația călugărească²⁹.

Constituția dogmatică *Lumen gentium*, la numărul 11, scrie: „Părinții trebuie să fie pentru copiii lor (...) primii vestitori ai credinței și să vegheze la vocația proprie a fiecăruia, acordând atenție specială vocației sacre”³⁰.

Datoria părinților de a-i îndruma pe copii în a-și descoperi și a-și urma propria vocație în deplină libertate o găsim reliefată și în Constituția pastorală *Gaudium et spes*, la numărul 52, care afirmă:

Copiii, prin educație, trebuie să fie formați în așa fel încât, ajunși la maturitate, să poată urma cu deplin simț de responsabilitate *vocația lor; inclusiv cea sacră*; dacă vor alege căsătoria, să poată să-și formeze propria familie în condiții morale, sociale și economice favorabile. Este de datoria părinților și a tutorilor să-i conducă pe tineri în *formarea unei noi familii* printr-un sfat prudent, prezentat în așa fel încât să fie acceptat cu bunăvoință; vor trebui să se ferească să exercite asupra lor vreo formă de constrângere directă sau indirectă pentru a-i împinge la căsătorie sau la alegerea unei anumite persoane ca soț³¹.

Același document, la numărul 49, scrie următoarele:

Tinerii să fie adecvat educați, cu mult mai bine dacă aceasta se face în sânul familiei, cu privire la demnitatea iubirii conjugale, la funcția și la expresiile ei; pentru ca astfel, formați să stimeze curăția, să poată trece la vârsta potrivită de la o logodnă castă la căsătorie³².

Presbyterorum ordinis, la numărul 11, arată misiunea educatorilor creștini în pregătirea copiilor și a tinerilor în vederea acceptării chemării divine la viața apostolică, afirmând:

Părinții, profesorii și, în general, toți cei care au vreun rol în educarea copiilor și a tinerilor să-i formeze astfel încât aceștia, cunoscând grija Domnului pentru turma sa și privind la nevoile Bisericii, să fie gata să răspundă cu generozitate la chemarea Domnului, spunând-i împreună cu profetul: „Iată-mă, trimite-mă pe mine” (*Is 6,8*)³³.

Educație socială, pregătind copiii pentru angajarea și implicarea lor matură în viața comunitară și socială.

„*Familia* este, așadar, *prima școală* a virtuților sociale, de care nicio societate nu se poate lipsi”³⁴, afirmă Declarația *Gravissimum educationis* la numărul 3.

²⁹ CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Decretul despre viața călugărească *Perfectae caritatis* (= PC)24.

³⁰ LG 11.

³¹ GS 52.

³² GS 49.

³³ CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Decretul despre slujirea și viața preoțească *Presbyterorum ordinis* 11.

³⁴ GE 3.

În continuare, Decretul adaugă: „Copiii, prin familie, sunt introduși treptat în *viața societății civile*”³⁵.

La numărul 1, același decret face următoarele afirmații: „Adevărata educație urmărește formarea persoanei umane în vederea scopului ei ultim, precum și spre *binele societății* al cărei membru este și în care, la maturitate, va avea îndatoriri de împlinit”³⁶.

Copiii

trebuie să fie formați pentru a participa la *viața socială*, astfel încât, înzestrați corespunzător cu mijloacele necesare și adecvate, să se poată integra activ în diversele sfere ale comunităților umane, să fie deschiși la dialogul cu semenii și să contribuie din toată inima la *înfăptuirea binelui comun*³⁷.

Aspectele legate de misiunea și datoria părinților de a fi educatori ai copiilor lor ne arată cât de complexă este acțiunea educațională și cât de bine trebuie să fie pregătiți actualii și viitorii părinți pentru a și-o putea împlini cât mai bine. Documentele Conciliului al II-lea din Vatican ne dezvăluie grija pastorală a Bisericii pentru misiunea sa specifică de a propune oamenilor adevărul creștin și de a-i conștientiza, pe cei care au primit de la Dumnezeu o anumită misiune, să și-o împlinească cu iubire creștină responsabilă.

Bibliografie

Catehismul Bisericii Catolice.

CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Declarația despre educația creștină *Gravissimum educationis*.

———, Constituția pastorală *Gaudium et spes*.

———, Decret privind comunicarea socială, *Inter Mirifica*.

———, Declarația despre libertatea religioasă *Dignitatis humanae*.

———, Constituția dogmatică *Lumen gentium*.

———, Decret despre viața călugărească, *Prefectae caritatis*.

———, Decret despre slujirea și viața preoțească, *Presbyterorum ordinis*.

CUCCI G., „La scomparsa degli adulti”, *La Civiltà Cattolica*, II/3885 (5 mai 2012) 220-232.

http://www.agensir.it/pls/sir/v3_s2doc_b.rss?id_oggetto=252815

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*.

———, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*.

———, *Convenția cu privire la drepturile copilului*.

³⁵ GE 3.

³⁶ GE 1.

³⁷ GE 1.